

Kerületi koncepció-vázlat (Vitaanyag, 1995.08.23.)

El szó

Többen úgy érezzük, hogy az önkormányzati munka során túlságosan belemerülünk a mindennapi feladatokba, ad hoc, néha egymásnak ellentmondó döntéseket hozunk. A kerületi önkormányzatnak nincs átfogó, több évre el tekint koncepciója, ennek hátrányával nap mint nap szembesülünk. Az el ttünk álló feladatok költségigénye messze meghaladja lehet ségeinket, a közülük való megalapozott választáshoz világos, egységes rendszerbe foglalt – a döntéshozók és -végrehajtók által egyaránt elfogadott – prioritásokra volna szükség. Az alábbiakban egy közösen kialakítandó koncepció létrehozásához szeretnénk vitaalapot teremteni.

Elképzelésünk szerint a koncepció-vázlatot több körben vitatnánk meg, testületi tagok és hivatali vezet k között egyaránt. Sok emberrel szeretnénk mélyebb beszélgetéseket folytatni az elgondolásról és jónak tartanánk, ha a vitaanyag minél több olvasója írásban is összefoglalná véleményét. Az észrevételek összesítését a miénknél tágabb körben lenne célszer elvégezni, bízunk abban, hogy a beszélgetések során kialakul ez a kör.

1. Bevezetés

A koncepció-vázlat létrehozásához kiindulópontként két oldalról közelítenénk: a kerület társadalmi-gazdasági helyzete, illetve az önkormányzat lehet ségeinek oldaláról.

Bevezet ül talán érdemes néhány adattal – még ha nem is a legfrissebbekkel – illusztrálni a kerület társadalmi-gazdasági helyzetét jellemz legfontosabb problémákat.

Józsefváros állandó népessége (az 1990-es népszámlálás adatai szerint) mintegy 89 ezer, lakónépessége 92 ezer. A lakosság életkor szerinti összetétele hasonló a többi bels kerülethez (V.-IX.): a lakosság mintegy negyed részét teszi ki a 60 évesnél id sebbek aránya, ami meghaladja a budapesti átlago; több a 60 év feletti, mint a 40-60 év közötti; 60 éves kor fölött 1000 férfira 1800 n jut, ami szintén jelent sen a budapesti átlag felett van (ez összefügg az id skorú férfi halandóság magas rátájával);

a budapesti átlagnál valamivel kevesebb a 15 év alattiak aránya (kb. 16 százalék). A kerület lakosságának előregedése els sorban a Belső-Józsefvárosra jellemző.

A korösszetételhez (és a lakásállomány később részletezett összetételéhez) egyaránt kapcsolódó adat, hogy rendkívül magas, 19 százalék fölött van az egyszemélyes "családok" részaránya.

Fontos demográfiai tényező a cigány lakosság nagy száma, els sorban a Középső-Józsefvárosban. Egyes becslések szerint ezen a területen a cigány lakosság aránya meghaladja a 30 százalékot, a kerületi átlag 15-20 százalék között lehet.

A kerületben lakó 15 évnél idősebbek 83,5 százaléka végezte el a nyolc általánost, ezzel a harmadik legrosszabb helyen állunk a kerületek rangsorában (a fővárosi átlag 87 százalék). A középiskolát végzettek, illetve a felsőfokú végzettségük arányát tekintve egyaránt a középszintre tartozik a kerület (39, illetve 15,5 százalék; a budapesti átlag 45,2 illetve 19,1 százalék). Az általános és középiskolát végzetteket illetően 1980 óta romlott a Józsefváros többi kerülethez viszonyított megfélemlítője.

Az iskolai végzettséggel függ össze a kerület lakosságának munkaerőpiaci helyzete. A fővárosban itt a legnagyobb a munkanélküliek súlya. Az aktív keresők között pedig viszonylag magas a nyolc osztályt, vagy annál kevesebbet végzettek és ezzel összefüggésben a fizikai dolgozók aránya. Az életkori sajátosságokból adódóan a nyugdíjasok száma is viszonylag magas, ennek és a munkanélküliségnek a következtében a fővárosi átlagnál alacsonyabb az aktív keresők aránya (41, ill. 46 százalék). A lakosság kedvezőtlen gazdasági helyzetét azzal is jellemezhetjük, hogy a kerületben befizetett SZJA egy főre eső összege csupán 74 százaléka a budapesti átlagnak, ami az egyik legalacsonyabb érték a fővárosban (1993-as adat).

Egy iskolások körében 1992-ben végzett szociológiai vizsgálat (Ladányi János munkája) kategóriái szerint a kerületben 18-19 százalék a kifejezetten szegény családok aránya, a Középső-Józsefvárosban 24-25 százalék, míg a fővárosi átlag 10 százalék körül van.

A felső tagozatos korú gyerekek között itt a legmagasabb az életkoruknak megfelelő osztálytól elmaradók aránya. Ez összefügg azzal is, hogy az általános iskolákban a veszélyeztetett gyerekek aránya 19 százalék, néhány iskolában pedig 30, sőt 40 százalék fölött van (Dugonics, Erdélyi, Práter, Tolnai).

Két adat a bűnözési statisztikából. A kerület viszonylagos szegénysége ellenére a második legtöbb a betöréses lopások száma és itt a legtöbb a szándékos testi sértések relatív száma (1000 főre 2 eset).

Véleményünk szerint a kerület társadalmi-gazdasági helyzetének talán legfontosabb összetevője a lakásállomány rendkívül kedvezőtlen összetétele és állapota. A

kerületben kb. 39 ezer lakás van, ezek több, mint 44 százaléka egy szobás. Ez messze meghaladja a f városi átlagot (24 százalék), a legmagasabb kerületi érték. A helyzetet súlyosbítja, hogy a Középs - és Küls -Józsefváros egyes körzeteiben az egyszobás lakások aránya meghaladja a 80 százalékot. A legrosszabb helyzetben van a kerület a komfort nélküli lakások tekintetében is (21 százalék fölött; félkomfortos 12 százalék). A f városi átlag 8 ill. 5 százalék. Kerületünkben a legkisebb a 3 vagy több szobás lakások aránya (19 százalék; átlag 35).

A házak fizikai állapotára következtethetünk az életkor szerinti összetételből, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt évtizedekben (vagy talán pontosabb, ha a XX. századról beszélünk) alig történt felújítás: a kerület házainak 58 százaléka még a múlt században épült, 82 százaléka 1920 el tt és csupán 8 százaléka 1945 óta (a megfelelő számok Budapesten: 6, 17, illetve 51 százalék).

Összefoglalóan megállapítható, hogy a VIII. kerület – különösen a Középs - Józsefváros – a f város legrosszabb helyzetben lévő területe. A különböző szempontú hátrányok (korösszetétel, iskolázottság, foglalkoztatottság, lakásállomány, egészségügyi helyzet, családszerkezet, szegénység) itt halmozottan, hatásukban egymást erősítve jelennek meg. Reális a veszélye annak, hogy a kerületnek ez a része rohamosan tovább "slumosodik". *Véleményünk szerint az el ttünk álló legfontosabb cél a kerület gazdasági és társadalmi lepusztulási folyamatának megállítása, s t ha lehet visszafordítása. Minden fontos döntésünk meghozatala mögött ennek a felismerésnek kell ott lennie a háttérben, ebb l a szempontból kell mérlegelniünk a döntési alternatívákat.*

Az esetleges félreértéseket elkerülendő hangsúlyozzuk: nem gondoljuk, hogy egyedül kerületi szinten meg lehetne oldani a felhalmozódott súlyos társadalmi gondokat. Ez alapvetően országos, részben budapesti szintű probléma. Amit véleményünk szerint tennünk lehet: egyre gyorsuló leszakadásunk megállítása és a budapesti átlaghoz képest vett lemaradásunk csökkentése.

Az önkormányzat felől nézve a kérdést azt láthatjuk, hogy jelenlegi költségvetésünk jóformán csak a túlélésre elég. A legutóbbi pénzügyminisztériumi elképzelések pedig ebből a szempontból a helyzet további romlását vetítik előre. A források újbóli centralizálása, a központi feladat-meghatározások bővítése, a címzetlen támogatások drasztikus csökkentése nemcsak a bevételek csökkenése, hanem azok tervezhetetlenné válása miatt is súlyosan veszélyezteti az önkormányzat működését.

A kérdés fontosságára való tekintettel ezzel kapcsolatos véleményünket a koncepcióvázlathoz csatolt kiegészítésben külön is kifejtjük. Reális a veszélye annak, hogy bármit is tesz a helyi önkormányzat, rajtunk kívül álló körülmények alakulása folytán összeomlik a költségvetés. Ebben a végső esetben persze nincs sok értelme hosszabb távú koncepciót gyártani: az önkormányzat feleslegesen dolgoz ki terveket, hiábavalóan költ el vagy köt le ezek megvalósítására pénzeszközöket. Elképzeléseinket abban a reményben foglaljuk össze, hogy ez a legrosszabb változat

nem következik be. Ebben az esetben pedig meg kell találnunk, hogy a saját szintünkön mit tehetünk a problémák megoldása, vagy legalábbis súlyosságuk csökkentése érdekében és melyek a lehetséges kitörési pontok.

Elengedhetetlenül fontos feladat kiadásaink csökkentése, de az elbbiekben vázolt probléma megoldása szempontjából az erre irányuló törekvés nem vezet messzire. Kiadásaink csökkentésével késleltethetjük, meg is akadályozhatjuk a kerületi költségvetés összeomlását (ami persze alapvető feltétel), de ez még nem elég. A pénzügyi értelemben vett szinten tartás nem teszi lehetővé a kerületi társadalmi-gazdasági helyzet további romlásának, a slumosodás folytatódásának megakadályozását.

Számunkra mindebből logikusan következik, hogy ha – divatos kifejezéssel élve – nem a válságot akarjuk menedzselni, hanem legalábbis megpróbálunk érdemi változásokat elérni, akkor elre kell menekülnünk. Vagyis a fenntartás és a ködtetés mellett fejleszteni, építeni kell.

A területfejlesztés és városrehabilitáció lehet leggyorsabb beindítását tartjuk legfontosabb feladatunknak. Azért nevezhetjük ezt elre menekülésnek, mert csak ezen az úton – ingatlanaink felértékelődése és így a kerület vonzerejének növekedése révén – remélhetjük bevételeink növekedését. A terület fizikai értelemben vett fejlesztésének hatása már középtávon érezhető hatású.

A jelenlegi helyzetben a történelmi kitörés másik kulcsfontosságú területe szerintünk az oktatás, ahol azonban a változtatások hatása elsősorban hosszabb távon jelentkezik. Az iskolai végzettség szintjének emelése nélkül aligha oldódnak meg a kerületben a társadalmi-gazdasági problémák, illetve enyhülni sem fognak. A részletek kifejtése eltt már itt elre bocsátjuk, hogy a cigánysággal kapcsolatos problémákhoz is elsősorban az oktatáson keresztül közelítenénk.

Az a két prioritás tehát, ami köré egész közép- és hosszú távú koncepciókat rendeznénk a területfejlesztés és az oktatásügy. Azért tartjuk fontosnak a prioritások egyértelmű (és ha lehet közmegegyezésen alapuló) meghatározását, mert ez a továbbiakban nagyon sok döntésünkben, elsősorban a szűkebb források elosztása esetében irányt ként szolgálhat. Hangsúlyozni szeretnénk azt is, hogy a prioritások megjelölése nem jelenti a többi terület elhanyagolását, de tudomásul kell vennünk, hogy ha nincs elég pénzünk, akkor rangsorolni kell. Egy másik ide tartozó szempont, hogy a nem kiemelt területek belső szerkezetének alakítása során is folyamatosan figyelemmel kell lennünk a prioritásokra.

2. Az egyes részterületek áttekintése

Ebben a részben a prioritások meghatározásának indokait és az ebből adódó következményeket vizsgáljuk témánként. A költségvetési szempontú megközelítésre a következő részben teszünk kísérletet.

Felkészültségünk korlátai miatt csupán gondolatmenetünk érzékeltetésére törekszünk, vannak kidolgozottabb területek és vannak olyanok, ahol csak néhány ötletet vagy szempontot vetünk föl.

Területfejlesztés

A területfejlesztés fogalmát kerületünkre vonatkoztatva tágan értelmezzük, ez magába foglalja az új építést és fejlesztést, valamint a meglévő épületállomány felújítását is. A kerületben az elmúlt években megvalósult foghíjbeépítések példája azt mutatja, hogy a környezetre kisugárzó hatás csak akkor érhető el, ha a fejlesztés viszonylag nagyobb területet (több háztömböt vagy egy utcát, teret) érint. Ebben a vonatkozásban nem csupán házak építésére és felújítására, hanem a közterületek, az utcák és terek képeinek alakítására is különös figyelmet kell fordítani.

Másrészt viszont meggyőződésünk, hogy nagyon kevés az esélye a túlságosan nagyra törő tervek megvalósításának. A Józsefvárosban valószínűleg csak kis, egymáshoz logikusan kapcsolódó lépésekkel lehet előre haladni, megalapozott eredményt elérni. Pénzügyi lehetőségeink azt is meghatározzák, hogy az egyes épületek felújítása során sem kell feltétlenül teljes megoldásra törekedni. Ettől függetlenül mindig szem előtt kell tartani a környezetre gyakorolt kedvező hatás elérését.

A fejlesztést koncentráltan érdemes megkezdeni, több okból is. Az egyik ok kézenfekvő: szűkös erőforrásaink pénzben, biztosítható cserelakásban egyaránt. Másrészt a túlságosan elaprózott fejlesztések hatása elvész, a külső befektetők számára vonzó egy viszonylag gyorsan és látványosan felértékelődő terület jelenthet.

Mindezt mérlegelve úgy látjuk, hogy a városrehabilitációt két körzetben volna szükséges megindítani. Az egyik a fő várossal és KTM-mel kötött megállapodásban érintett terület, a Közép-Józsefváros déli része. Ennek a térségnek az előnyei közé tartozik, hogy sok a már kiürített ház és főleg üres telek, ami lehetőséget teremt a fejlesztés és rehabilitáció összekapcsolására, közel van a kerület fő útvonalaihoz és határos a viszonylag jobb állapotú Belső-Józsefvárossal, illetve a Baross utcai lakótelephez kapcsolódó legújabb építkezésekkel. A felsorolt előnyök alapján úgy gondoljuk, hogy itt van legnagyobb esélye (megfelelő indító lökés megadása után) egy piaci alapokon nyugvó megoldásnak.

A szóban forgó területen, a IX. kerület példáját felhasználva, egy fejlesztési társaság létrehozását javasoljuk. (Egy ilyen fejlesztési társaság átmeneti formát jelent a tulajdonjogok közvetlen önkormányzati gyakorlása és a sima vállalkozásba adás

között.) A társaság az önkormányzat által hasznosításra átadott telkek értékesítése révén generálná a terület átfogó fejlesztését, ugyanakkor a IX. kerületi tapasztalatokat felhasználva, az ott alkalmazott megoldástól eltérően a meglévő épületállomány rehabilitációjának menedzselése is a feladatkörébe tartozna. (Jelezni szeretnénk, hogy ez a megoldás az érintett területeken módosítaná, pontosabban csökkentené a jelenlegi Vagyonkezelő kft feladatkörét.)

A bevezetésben írtak tükrében rendkívül fontosnak tartanánk, hogy a "slumterületen" – azon belül a Középső-Józsefváros északi részén – is elinduljon egy rehabilitációs folyamat. (A déli részre eső slumterület jóval kisebb kiterjedésű és remélhetőleg hosszabb távon kiterjedhet rá az előbbiekben tárgyalt területfejlesztés hatása.) A terület pontos meghatározása több szempont végiggondolását igényli. Célszerűnek látszik rossz, de nem a legreménytelenebb helyzetben lévő mikroövezet kiválasztása, a Népszínház utcához vagy a Baross utcához kapcsolódóan, lehetőleg üres telkek közelében. Az itteni rehabilitáció természetesen az önkormányzattól is jelentősebb ráfordítást igényelne, mint a másik vizsgált terület. Elképzelhetőnek tartanánk, hogy – Nyugat-Európa több nagyvárosában már bevált mintát követve – kísérleti jelleggel átfogó, ún. szociális rehabilitációs program induljon, ahol az épületek felújítása a környéken lakók nagyon intenzív bevonásával, munkahelyteremtés és átképzési akciókkal összekapcsolva zajlana. Egy itteni fejlesztéshez segítség volna nem piaci jellegű külföldi (nemzetközi szervezetek, rotterdami önkormányzat, stb.), valamint hazai, kormányzati szintű források mozgósítására.

Hangsúlyoznánk, hogy bármennyire is alapvető fontosságú a vállalkozói tevékenység bevonása a területfejlesztésbe, elengedhetetlennek tartjuk az önkormányzat anyagi áldozatvállalását, a kezdő lépéseket megadó, bizalomteremtő stratégiai befektetéseket.

Azt is szeretnénk megjegyezni, hogy az előbb említettek nem jelentik azt, hogy a kerület egyéb részein leállítanánk a fejlesztéseket. Vállalkozók folyamatosan jelentkeznek, ötletek születnek, és természetesen ezt nem szabad meggátolni. A kiemelt fejlesztési terület egyszerre csak azt jelenti, hogy az önkormányzat a saját forrásait ezekre a területekre koncentrálja, és egyéb forrásokat is elsősorban ide próbál irányítani.

Néhány szót az RRT-ről, és az abban megfogalmazott tervekről. Elismerjük annak a jelentőségét, hogy az önkormányzatnak hosszú távú tervekkel is rendelkeznie kell egy-egy területről. Az RRT felvázol egy víziót, egy, a hosszú évek alatt bizonyos szempontból elérendő ideális állapotot. Ez az elérendő cél keretet jelent döntéseinkhez. Ugyanakkor a tervek egyrészt folyamatosan elavulnak időben, másrészt gyakran már megszületésükkor is csak látszólagos volt a konszenzus velük kapcsolatban. A világ, a feltételrendszer és a követelmények megváltoznak körülöttük. Könnyen kiderülhet, hogy mind a lakosság, mind a befektetők a tervtől eltérő fejlesztési elképzelésekkel rendelkeznek egy-egy területről. Nagyon fontos, hogy az RRT-t ilyenkor rugalmasan, és nem a fejlődést meggátoló megváltoztathatatlan dokumentumként kezeljük. Az RRT iránytűként szolgálhat, de nem egy olyan szigorú

tervként, amit I nem lehet eltérni. (Természetesen a M szaki Iroda részére megfelelő eljárási rendszert kialakítva biztosítani kell az alapokat az engedélyek kiadásához).

Prostitúció

Els pillantásra talán furcsa lehet, hogy a prioritásainkból következő gondolatmenet következő láncszeme éppen a prostitúció. Meggy z désünk, hogy sem a tágabb cél – a kerület társadalmi süllyedésének megállítása – sem az el bbiekben tárgyalt sz kebb cél – a területfejlesztés megindítása – szempontjából nem kerülhet meg a prostitúció problémája. Ha a prostitúció a jelenlegi m ködési területén, intenzív formában megmarad, akkor egyrészt tovább er sődnek a térségben jelentkező társadalmi problémák, másrészt nagyon megnehezedik egy városfejlesztési program sikeres megvalósítása.

A lehet ségeket mérlegelve két kiindulópontot szeretnénk rögzíteni. Az egyik, hogy véleményünk szerint nincs mód a prostitúció megszüntetésére. A másik, hogy alapvet en elhibázottnak tartanánk egy vigalmi negyed jelleg terület kialakítására irányuló törekvést a prostitúció jelenlegi m ködési területén. (Egyébként etnikai gettóban, a legszegényebbek által lakott részeken a világon sehol sem alakult ki hasznos hajtó vigalmi negyed.) Megoldást egyrészt a prostitúció lokalizálása, másrészt I a legs r bben lakott területekr l való kiszorítása jelenthet. A lokalizálás els sorban a jogi keretek megváltoztatásával, jogi és rend ri eszközök alkalmazásával érhet el. A kiszorítás azonban nem tekinthet csupán rend ri feladatnak, mivel – direkt vagy indirekt eszközökkel – meg kell teremteni azt a közeget, ahova a prostitúció áttelepülhet.

Ilyen terület lehet pl. az újjáépül Hungária körúti gy r ipari körzetek melletti része, ami autóval jól megközelíthet , ritkán lakott és a célnak megfelelő beruházások kiépíthet ek. Ennek meg kellene teremteni a feltételeit a rendezési tervekben is. Természetesen egyéb területek is elképzelhet ek. Amit fontosnak tartunk, hogy ne folytassunk ezen a téren struccpolitikát, mert a jelenlegi állapot fenntartása egyenérték egy olyan ki nem mondott döntéssel, amely véglegesen lemond a Középs -Józsefváros jelent s részének jövőjér l.

Lakásgazdálkodás

A lakásgazdálkodást a területfejlesztési szempontoknak megfelelő en kellene alakítani, ily módon biztosítva a rehabilitációhoz szükséges üres lakásokat. Ehhez id ben pontosan ütemezett programot szükséges kidolgozni az igények és az üres lakások számának összehangolására. Ide kapcsolható a jelenlegi üres lakások értékesítésének kérdése is. Az üres lakások eladását illetve bérletbe adását olyan mértékben kell korlátozni (még akkor is, ha ez átmenetileg bevételkiesést jelent), hogy hiányuk ne tegye lehetetlenné a rehabilitáció elindítását, vagy kés bbiekben folytatását.

A 2-es tömb rehabilitációjának kérdését is els sorban ebb l a szempontból tudjuk értelmezni. Az ott már kiürített házakban a felújítást el kell végezni, és az üres lakásokat ideiglenesen önkormányzati lakásgazdálkodás céljára, a rehabilitációból adódó szükségletek kielégítésére megtartani. Egyéb vonatkozásokban a 2-es tömböt nem tartjuk kiemelt fejlesztési területnek, az önkormányzat er forrásait a már el bbiekben jelzett két területre összpontosítanánk.

A rehabilitáció megkezdése a Középs -Józsefváros déli részén még egy, a lakásgazdálkodással kapcsolatos problémát vet fel. Ha a lebontott házak alacsony társadalmi státuszú lakóit a "slumterületre" költöztetjük, ezzel mesterségesen tovább gyorsítjuk az érintett térség süllyedését. Ezt a szempontot figyelembe kell venni.

Szociológiailag egyébként kedvez nek tartjuk, hogy a kerület fejlesztése, rehabilitációja során magasabb státuszú családokat vonzzunk a területre, ez a területfejlesztés hosszú távú sikerességének is egyik kulcskérdése. (Ez ma még alacsony jövedelm , de magas iskolai végzettség , fiatal, egyetemista réteget is jelenthet. Ötleként vetjük fel, hogy az önkormányzat a lakásgazdálkodást nem túlzottan megterhel , földszintes vagy egyemeletes házakat üríthetne ki, s hasznosításra bocsáthatná kollégium, m vészház, esetleg turista szálló céljára, pontosan a kívánt réteget megcélozva ezzel.)

A kerületnek régi hagyománya, hogy házaiban különböz státuszú családok élnek. Ezt azzal is megpróbálhatnánk fenntartani, hogy nem igyekszünk minden áron tulajdoni szempontból egynem házakat ("el kel " öröklakásos épületeket és csak szegények által lakott, még a többinél is lepusztultabb bérházakat) kialakítani. (Például egy részben öröklakásos házban megürül önkormányzati lakást nem feltétlenül kell értékesíteni.)

A lakásgazdálkodással kapcsolatosan megemlítenénk, hogy fontos lenne megvalósítani id s emberekkel lakásukért cserében kötött örökösödési szerz dések ötletét is.

Végül meg szeretnénk jegyezni, hogy 1995. november 30-a után a lakáseladásokat átgondoltabban kell kezelni, pl. megnehezítjük a saját dolgunkat, ha rehabilitációs területen idegenítünk el lakásokat, s magántulajdonosokkal állunk szemben a felújítás megkezdésekor.

Vagyongazdálkodás

Ha a területfejlesztési prioritás fel l közelítjük meg az ingatlangazdálkodással kapcsolatos kérdéseket, akkor a legsürges bb feladat az ingatlankataszter azonnali rendbehozása (számítógépes adatbázis).

Ennél természetesen sokkal fontosabbak a vagyongazdálkodással kapcsolatos koncepcionális kérdések, ezen a téren azonban jelen vitaanyag szerzői között sincs nézetazonosság.

Amiben egyetértünk azt már korábban is említettük: a fejlesztendő területen az ingatlanvagyonot egy fejlesztési társaságnak kellene hasznosításra átadni. A kerületi önkormányzat mint (többségi) tulajdonos vesz részt a jelentős döntések meghozatalában. Résztulajdonos lehet még a főváros és piaci szereplők egyaránt.

Felmerül az a lehetőség is, hogy a kerület más részeinek ingatlanvagyonát is vagyongazdálkodási szempontból hasonló jellegű társaság hasznosításába adnánk. (Zárójelben megjegyezzük, hogy például a látványosan fejlődő Rotterdam teljes ingatlanvagyonát egy fejlesztési társaság hasznosításában van és számos más nyugat-európai nagyvárosban is alkalmazzák ezt a megoldást.) Fontos érv szól amellett, hogy az ingatlanvagyon hasznosítása kerüljön ki az önkormányzat közvetlen irányítása alól. A hatósági, hivatali jellegű intézmények ugyanis (és ez általános jellegű észrevétel, nem csak a mi hivatalunkra vonatkozik) elsősorban nem az eredményben érdekeltek, hanem abban, hogy ne kövessenek el hibákat. Ezért ezek az intézmények nem alkalmasak az üzleti jellegű gazdálkodásra. Az önkormányzat esetében a hatékonyságot tovább rontja (többek között a döntéshozatal lelassítása következtében), hogy a döntéshozatali mechanizmusban részt vesznek még a bizottságok és a képviselő-testület is. Ez a rendszer valóban alkalmas bizonyos jellegű hibák, téves döntések elkerülésére, ugyanakkor a felelősség azonosíthatatlanná tételére is.

Bár tulajdonképpen természetes követelményről van szó, de – bizonyos korábbi rossz tapasztalatok miatt – szükségesnek látjuk hangsúlyozni, hogy bármilyen gazdasági társaság létrehozásakor döntő fontosságú a társaság irányítóinak rendkívül gondos kiválasztása a szakmai alkalmasság és gazdálkodói tisztesség maradéktalan biztosítása érdekében. Ez ugyanakkor nem mentesíti az önkormányzatot az alól, hogy a jó gazda gondosságával a megfelelő időben hozza meg a szükséges tulajdonosi döntéseket.

A területfejlesztés és a rövid távú bevétel-növelési szempontok gyakran kerülhetnek ellentmondásba egymással. Véleményünk szerint ilyen esetben a területfejlesztési szempontokat kell előnyben részesíteni, például a "slum-területen" elképzelhető tartanánk jóval áron aluli telekadásokat egy későbbi fejlesztési folyamat felgyorsítása érdekében. Azt gondoljuk, hogy hosszabb távon, a terület felértékelődésénél ez kamatostul megtérülhet.

A területfejlesztési célokra használható egyetlen, jelenleg rendelkezésre álló forrásunk a lakásalap. Mivel az előttünk álló feladatokhoz képest elenyészően csekély összegről van szó lényegesnek tartjuk, hogy ez teljes egészében (az értékmegőrzés biztosításával) stratégiaiilag átgondolt fejlesztési célokra fordítható. A lakásalap egy része pénzügyileg önfenntartó fejlesztési alappá alakítható (ebben felújítási hitelek nyújthatók, a fejlesztéshez kapcsolódó vállalkozások finanszírozhatók, stb.). Egy ilyen fejlesztési alapot költetésére szintén vannak nyugat-európai példák, ebben közvetlen

szakmai segítségnyújtásra is számíthatunk. (Nagyobb szabású garancia alap is elképzelhető lenne, ahol bankok nyújtanak úgy hitelt a lakosságnak, hogy az önkormányzat vállal érte garanciát vagyónával.)

Az önkormányzat természetesen nem korlátozódhat arra, hogy csupán vagyoni eszközeivel vegyen részt a területfejlesztés támogatásában. Megemlítenénk itt ezen kívül a rendelkezésre álló közhatalmi eszközöket (pl. RRT) és az önkormányzat kapcsolatrendszerének mozgósítását is. Számos egyéb lehet ségr l a kés bbiekben lesz még szó.

Oktatás

A második részterület, melynek véleményünk szerint kiemelt fontosságot kellene tulajdonítani, az oktatás ügye. Ugyanis az iskolai végzettség emelése nélkül aligha várható, hogy enyhülnek a kerület társadalmi problémái. Ez nem jelenti például a szociális szféra lebecsülését, csupán arról van szó, hogy a szociális rendszer működésének hatása inkább rövid távú. Az oktatáson keresztül olyan érdemi változásokat lehet elérni, melyek nem csupán a felszínen hatnak.

Módszeresen és következetesen a lehető legtöbbet meg kellene tenni a kerületi általános iskolák színvonalának emelésére, s arra, hogy egyre szűkebb tanuló réteg morzsolódjon le az iskolából vagy maradjon le végérvényesen a tanulásban. Az általános oktatás színvonalának emelése, ezenkívül kísérleti programok, iskolák, speciális osztályok, felzárkóztató programok indítása mind ezt a célt szolgálhatná.

Ráadásul, a megerősödő oktatási színvonal nemcsak a kerület tanulóit szolgálná, hanem áttételes pozitív hatása is lenne. Amennyiben kiemelkedő színvonalú vagy éppen valamilyen szempontból speciális, máshol nehezebben vagy nem elérhető képzést kínálunk, más kerületekből vonzanánk ide a gyerekeket, s rajtuk keresztül valószínűleg legmagasabb társadalmi státuszú szülőiket. Ez sok elnyert jelenthetne a kerületnek, nem is szólva arról, milyen gyorsan változhatna a Józsefváros általános, kedvezőtlen megítélése is. A kerület központi fekvése, jó megközelíthetősége megfelelő alapot teremt ehhez az irányhoz. Jelenleg éppen ellenkező a helyzet. Egy szociológiai vizsgálat eredményei szerint (Ladányi János munkája) a kerület iskoláinak jelentős részében a tanulók társadalmi összetétele sokkal kedvezőtlenebb, mint a körzetben lakó gyerekéké.

Azt is hangsúlyozni szeretnénk, hogy az oktatás színvonalának emelése nem feltétlenül jelent az oktatásra szánt magasabb ráfordítási összeget. Egyrészt bizonyos reformok ugyanazt a pénzt, de másképpen, hatékonyabban osztják el. Ilyen például az a normatív finanszírozási rendszer, aminek bevezetéséről most gondolkodik a kerület.

Másrészt azt is vélelmezzük, hogy az oktatásban jelenleg nagy a hatékonytalanság (kihasználatlan iskola, alacsony osztálylétszám, stb.), s ezek átalakításával,

racionalizálásával jelentős összeg lenne megtakarítható. Ugyanakkor a megtakarított összeget nem kivonva az oktatásból, hanem csak átcsoportosítva magasabb bérekre, speciális és felzárkóztató osztályok indítására, stb., máris érdemi színvonal emelkedés érhető el.

Etnikai kisebbség – romák

Nem véletlenül foglalkozunk ezzel a kérdéssel közvetlenül az oktatás részterülete után. Azt gondoljuk ugyanis, hogy ezt a témát az oktatáson keresztül lehetne el remutatóan megközelíteni.

Jelen oldalakon nem részletezzük azt a problémát, hogy Budapesten er s lakóhelyi szegregáció zajlik, s a Józsefváros már-már etnikai alapú gettóvá válik ezen folyamat következményeként. Elképzeld nek tartjuk, hogy a jöv ben az itt megjelen feszültségek er szakos konfliktusokká fajulnak a roma-nem roma lakosság között. (A közelmúltban voltak már erre utaló jelek.)

Arra sem teszünk kísérletet, hogy felvázoljuk, milyen széles skálán kellene megpróbálni a cigányság problémáinak kezelését. Ezen belül azonban azt szeretnénk hangsúlyozni, hogy különösen fontos lenne elérni, hogy a cigánytanulókat minél hosszabb ideig formális képzésben részesítsük, minél kevesebben morzsolódjanak le, s minél többen tanuljanak tovább. Ehhez elengedhetetlenül fontos lenne, speciális, felzárkóztató programok indítása. Ezen kívül meg kellene találni azokat az iskolai formákat, melyek a gyerekeket a nap folyamán minél hosszabb ideig az iskolában tartják, kiemelve ket az adott esetben fejl désüket hátrányosan befolyásoló otthoni környezetb l.

A fent említett gondolatok alátámasztására egy közelmúltban született tanulmány eredményeire hivatkoznánk (Kertesi Gábor munkája), amely szerint egy 6 éves cigány származású gyermek esélye az egyetem els évfolyamáig való eljutásban századrésze a nem cigány gyermekek esélyéhez képest. Kerületünkben valószínűleg ennél jobb a helyzet, hiszen sehol nincs olyan nagy számú polgárosult cigányság, mint éppen a Józsefvárosban. Számos jel mutat egyébként arra, hogy éppen ez a polgárosult, viszonylag jobb módú cigányság is kezdi elhagyni a kerületet, vagy legalábbis annak középs részét. Ez még inkább feler sítheti a kerület társadalmi szerkezetének kedvez tlen alakulását, amit az iskoláztatási lehet ségek javításával lehet gátolni.

Véleményünk szerint az oktatáson belüli források átcsoportosításával, s ezt kiegészítve küls alapokból nyert támogatásokkal be lehetne indítani a roma (és nem roma hátrányos helyzet) tanulók számára ezeket a kiegészít képzési formákat. Ennek fontossága nem hangsúlyozható eléggé, hiszen a tudásszint növekedését l várható els sorban, hogy a gyerekek szüleikt l eltér szociális mintákat tanuljanak és kövessenek

Szociálpolitika

Prioritásainkból következik, hogy ezt a részterületet nem tekintjük elsődleges fontosságúnak. Azonban egy ilyen összetétel kerületben egyértelmű, milyen fontos feladatok is hárulnak erre a területre. Ha prioritásaink nem is teszik lehetővé, hogy a szociálpolitikára szánt pénzügyi források részarányát emeljük, a terület hatékonysága növelhető lenne bizonyos koncepcionális változtatásokkal.

A segélyezéshez képest nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a hálózat jellegű formákra (házi gondozás, családsegítés, stb.). Külön is megemlítenénk az iskolai szociális munkások körének bővítését, akik pontosan a talán legkönnyebben megfogható csoportra, a gyerekekre koncentrálnak.

Nagyon fontosnak tartjuk a már tervbe vett részletes szociális felmérés minél előbbi elkészítését, hiszen eredményeit felhasználva nem csak a szociális célú kiadások felhasználása tehet hatékonyabbá, hanem alapvető információk nyerhetők a "slumterületen" megkezdendő területfejlesztéssel kapcsolatosan is.

Mivel az önkormányzatnak végesek a lehetőségei a szociális ügyek területén, különösen fontos a társadalmi szervezetek (a kerületben nagy számban működő egyházak, karitatív szervezetek, stb.) és a lakosság bevonása ebbe a munkába.

A közmunkák arányát feltétlenül növelni kell, ez több szempontból is hasznos lenne a kerületnek. A szociális ellátás egyébként összekapcsolható a rehabilitációval is, közmunkák, illetve lakossági részvétel formájában. (Nyugat-Európában folyik lakossági részvételre épülő rehabilitáció.)

3. Az elzárások behelyezése a költségvetésbe

Ebben a részben szeretnénk röviden felvázolni, hogyan is képzeljük el az említett prioritások érvényre juttatását a költségvetésen belül. Ezt két részre bontanánk: a) meglévő források koncepciózus elosztása; b) új források bevonása az önkormányzati gazdálkodáson belül. Ehhez társulhat még egyéb külső források bevonása is.

a) Talán ez a legkényesebb terület, mivel jelenlegi gazdálkodásunk is borotvaélen táncol, szinte semmilyen területről nem vonhatóak elő források. (Lásd ezzel kapcsolatban a bevezetőben már említett kiegészítést.) Azt gondoljuk, hogy természetesen biztosítani kell minden terület számára az elfogadható működést, a minimális színvonal rovására sehonnan sem csoportosíthatók át források. Mégis hisszük, hogy még a jelenlegi erőforrások elosztásán belül is van egy szűk játéktér, van olyan pénzösszeg, melynek elosztása felett az önkormányzat egy koncepció mentén kellene, hogy rendelkezzen. Több év tapasztalata mutatja, hogy év közben mindig jelentkezik egy változó nagyságú pénznövekmény, aminek elosztása egy, az

irodák és bizottságok közötti alkufolyamat eredményeként valósul meg. Ezt a keretet lehetne és kellene a *konceptióból adódó* preferenciák alapján kitölteni.

Prioritásunk másik megjelenése kellene, hogy legyen a lakásalap értékének megőrzése. Az összeg kamatait nem szabadna m ködési feladatokra elkölteni, ahogy ezt már említettük. Ezt a jelenleg 140 millió Ft-ot természetesen nem lehet a következő költségvetési évtől kezdve teljes egészében kivonni a m ködésből, de célul kell kitűzni, ami fokozatosan is elérhető.

b) Igazi lehetőséget azonban nem a jelenlegi erőforrások átcsoportosításában, hanem a gazdálkodás racionalizálásában látunk. Ezzel jelentős összeget nyerhet az önkormányzat. Négy jelentős területet említenénk most meg, ahol átfogó változtatásra van szükség:

– *Lakbéremelés.* 1988 óta nem történt lakbéremelés, a legkevesebb, amire szükség van az inflációs veszteség pótlása. Valójában a lakbereknek a tényleges üzemeltetési költségekhez való közelítését kellene célul kitűzni. A probléma különösen szemléletesen jelentkezik – közvetlen készpénzfizetési igényt kiváltva – a vegyes tulajdonú házak esetében, ahol az önkormányzat fizeti a közösség által megállapított közös költséget, és ennél jóval kisebb összeg lakbért szed be a lakótól. A tavalyi évre vonatkozóan csupán ez a tétel 80 millió Ft-ot tett ki.

A lakbereknek a fenntartási költségekhez való közelítése szempontjából meg kell említeni egy ellenkező irányba ható tényezőt is, amire valamilyen megoldást kellene találnunk. A józsefvárosi házak rosszabb minősége miatt ugyanis magasabb lakberek alakulhatnak ki nálunk, mint a jobb lakásállománnyal rendelkező kerületekben, ami kedveztlen demográfiai folyamatokat válthat ki.

Mindenképpen radikális lakbéremeléssel kell szembenéznünk, ugyanakkor a megnövekvő bevételek egy részéből ezzel összekapcsolt lakbér-támogatási rendszert kell kiépíteni. (Természetesen tudjuk, hogy ez ügyben már készült el terjesztés a kerületben.) Ide tartozik a lakbért nem fizetők problémája is. Álláspontunk szerint ki kell dolgozni és érvényesíteni kell annak a megvalósítási technikáit, hogy a lakbért nem fizetők kisebb és/vagy alacsonyabb komfortfokozatú lakásba legyenek költöztethetők. (De nem gondolunk utcára történő kilakoltatásra.)

– *Üzletek bérbeadása.* Ez az önkormányzat egyik legfontosabb bevételi forrása. Éppen ezért a jelenleginél sokkal több energiát (és munkabért) kellene fordítani az alacsony bérleti díjakat tartalmazó szerződés felülvizsgálatára (alapdíj emelés, inflációkövetés), az ezzel kapcsolatos jogi tevékenységre. Elengedhetetlen az inflációkövetésre vonatkozó testületi döntés következetes végrehajtása.

Ha elérhető az, hogy a lakberekből származó bevétel megközelítleg fedezze a lakóházak üzemeltetését, akkor az üzlethelyiségek után befolyó bérleti díjak nem fenntartásra, hanem felújításra volnának fordíthatók.

- *Vagyonkezelés.* A Vagyonkezelő kft. tevékenysége az elmúlt idő szakban kifermálódott már annyira, hogy lehet vé váljon m kódésének átfogó felülvizsgálata és ennek eredményeként esetleges korrekciója. Feltétlenül szükségesnek tartjuk a Vagyonkezelő tevékenységére fordított pénzek hatékonyságának szakszer ellen rzését. Érdemesnek látjuk továbbá más kerületek eredményeit is felhasználni ezen a téren (különösen figyelemre méltónak tartjuk pl. a X. kerület tapasztalatait).

A vitaanyag készíti között megoszlanak a vélemények abban, hogy szükség van-e a fentieknél radikálisabb lépésekre a vagyonkezelés hatékonyabbá tétele érdekében. Az egyik vélemény szerint – a területfejlesztési társaságok létrehozásából adódó, már említett következményeken túl – nincs szükség a vagyonkezelés rendszerének teljes átalakítására, s t ez bizonyos értelemben káros is lenne, mivel egy újabb szerkezeti változtatás hátráltatná a tartalmi kérdések megoldását. A másik vélemény szerint a folyamatos m kódés biztosítása mellett fokozatosan át kellene térni egy, az eddigieknél er teljesebben piaci alapokon nyugvó megoldásra, ami adott esetben alapvet szerkezeti változtatást is eredményezhet (pl. vagyonkezelő k valóságos versenyeztetése).

Abban egyetértünk, hogy minden esetben szükség van a Vagyonkezelő kft. bevonására és együttm kódésére.

- *Oktatás.* Az oktatási ágazat finanszírozásával, az intézményhálózat racionalizálásával kapcsolatos kérdésekr l már írtunk az oktatási területr l szóló rész végén.

Korábban már szoltunk arról is, hogy koncepciónkából következ en talán legfontosabbnak a megkezd d fejlesztések révén keletkez új forrásokot tekintjük: a néhány év után felértékel d telekárakat, a kerület egyes részein megnövekv bérleti díjakat, stb. Ez persze csak hosszú távon jelent majd bevételt. A racionalizálásra éppen a lehet ségek megteremtése érdekében van szükség.

Programunk megvalósításához azonban nem csak az önkormányzat saját forrásaira, hanem küls forrásokra is támaszkodnunk kell:

- magánszféra, vállalkozók
- lakosság hozzájárulása
- külföldi programok, hazai és külföldi alapítványok, pályázatok.

Ezek bevonása elengedhetetlen, de látni kell, hogy megszerzésük az önkormányzattól is áldozatokat kíván: anyagi befektetéseket az önkormányzat elkötelezettségének bizonyítékául, valamint magas színvonalú pályázatok elkészítését. Megemlítenénk, hogy Nyugaton a különböz jelleg alapokból megszerezhet pénzeszközök felhajtása (fund raising) mára külön szakmává fejl dött.

4. Kiegészít megjegyzések

Vitaanyagunkban megpróbáltuk a szerintünk legfontosabb kérdéseket egyfajta logikai rendbe illesztve tárgyalni. Ez az összegzés természetesen nem lehet teljes, számos nagyon fontos téma kimaradt bel le: részben felkészületlenségünk okán (pl. egészségügy!!!), részben pedig azért, mert nem akartuk túlterhelni alapkoncepciónk ismertetését. Ebben a részben – kissé rendszertelenül és a korábbiaknál felületesebben – szeretnénk kitérni néhány eddig nem tárgyalt fontos kérdésre.

- *Köztisztaság.* Bár nem önálló terület, de szerintünk nagy jelent séggel bír. Talán nem kell részleteznünk az utcák tisztaságával, a kutyapiszokkal kapcsolatos problémákat, hiszen ezek minden lakossági találkozáson felmerülnek. Ez szinte elviselhetetlenné teszi az itt lakók életét, és egyben el is riasztja a bármilyen szempontból a kerület iránt érdekl d polgárokat. Ha csak ezen a területen eredményt tudnánk felmutatni, az nagy változást jelentene az itt lakók életmin ségében, és ezzel bizalmat teremthetünk más, hosszabb távon eredményt hozó elképzeléseink iránt is. Tisztázni kellene a f város *valóságos* szerepvállalását a takarításban; meg kellene határozni a legsúlyosabb állapotban lév utcákat és parkokat és az önkormányzatnak ezekre a területekre kellene koncentrálni az er forrásait. Fokozni kellene ezen a téren a közhasznú munka igénybevételét. Meg lehetne fontolni az ebadó kivetésének lehet ségét (ez f városi hatáskör, tehát a részünkr l csupán nyomásgyakorlásról lehet szó), bár ellenérvként felvet dik a bevezetés utáni id szakban a kóbor kutyák hirtelen elszaporodása. Mindenképpen szükségesnek tartjuk azonban új technikák, eszközök elterjesztését (akár a gyártásban való közrem ködést is) és kutyafuttató helyek szisztematikus kialakítását a kerületben. Ha a megfelelő eszközrendszer rendelkezésre áll, akkor szükséges és eredményes lehet egy propagandakampány elindítása is.
- *Informatika.* Az egyes témakörök tárgyalása során többször is el kerültek olyan tennivalók, amelyek közvetlenül kapcsolhatók az önkormányzat jelenlegi információs rendszerének súlyos hiányosságaihoz. Éppen ezért elengedhetetlennek tartjuk az informatika kiemelt, rövid távú prioritásként való kezelését a tartalmi feladatokhoz szükséges feltételek megteremtése érdekében. Megjegyezzük, hogy az önkormányzat által eddig a számítógépes rendszer megteremtésére fordított összeg elegend lehetett volna a jelenlegi szükségletek közel teljes kör kielégítésére, egy integrált adatbázis kiépítésére.
- *A hivatalról.* Természetesen a vitaanyagban foglalt elképzelések csak úgy valósíthatók meg, ha az önkormányzat döntéshozói támogatják a viták eredményeként kialakuló koncepciót. Mind a képvisel testületnek, mind a hivatal (tág értelemben vett) vezet inek el kell fogadniuk egy prioritási sorrendet és ennek megfelelő en kellene a döntéseket meghozniuk.

Nem térünk ki arra, hogy a koncepció végrehajtása milyen átszervezési feladatokat vonna maga után a hivatalban (már csak azért sem, mert nem értünk ehhez a területhez), de azt mindenképpen szükségesnek látjuk megemlíteni, hogy a vagyongazdálkodással kapcsolatosan kifejtett elgondolásaink megvalósítása nyilván a hivatal megfelelő részeiben is jelentős változásokat indukálna. Ezen a helyen csupán két javaslattal szeretnénk élni.

a) Véleményünk szerint célszerű lenne erősíteni a team-munkát a vertikálisan felépített hivatali szerkezetben. Gyakran adódnak olyan feladatok, amelyekben a hivatal különböző szakterületein, irodáiban dolgozók szakértelmére, közös munkájára, intenzív együttműködésére volna szükség. Egy-egy ilyen feladatra létrehozott csoport, melyben a hivatal megfelelő illetékesei döntéshozói hatáskörrel rendelkeznek, külföldi tapasztalatok szerint különösen hatékony lehet. Természetesen ki kell dolgozni az ilyen team-munka működési módját, a hierarchiához való kapcsolódását.

b) A későbbiekben még kitérünk arra, hogy milyen fontos lenne a Józsefvárosról kialakult képet megváltoztatni, és hatékonyabbá tenni a kommunikációt a kerület lakosaival és a "külvilággal" egyaránt. Ez többérvű feladatot jelent, aminek végrehajtásához véleményünk szerint profi szakemberek segítsége lenne szükséges. A munka nagyságrendjére való tekintettel egy kommunikációs csoport létrehozását javasoljuk a hivatalon belül.

Befejezésül a konkrét témakörökről néhány megközelítésbeli kérdésre térnénk át.

- Miután saját köreinken belül valamilyen konszenzusra jutottunk, nagyon fontos lenne a lakosság és a magánszféra bevonása elképzeléseink megvalósításába. Ez egyáltalán nem csak pénzügyi bevonásukat jelentené, hanem részvételüket az előkészítésben és a döntési folyamatban is. Ez a területfejlesztés, -rehabilitáció esetében elengedhetetlenül fontos, és ehhez meg kell teremteni a kommunikációs és intézményi formákat (folyamatos konzultálás egy programban érdekelt szereplők képviselőivel; adott esetben területenként információs központ kialakítása, stb.). A közös képviselői szervezetének felkarolása is fontos lépés a jobb kommunikáció kialakítása érdekében.
- Az egész eddig vázolt program megvalósításának egyik feltétele, hogy képesek legyünk "eladni" a Józsefvárost, megváltoztatni a róla kialakult képet, elhívtetni saját lakosainkkal és külső szereplőkkel (potenciális új józsefvárosi lakók és vállalkozók, befektetők, a város, külföldi szervezetek), hogy érdemes bízni ebben a kerületben. Meg kellene tennünk mindent annak érdekében, hogy a kerületet ne csak a nyomorral és a prostitúcióval azonosítsák (akár "külső" orgánumokról, akár saját lapunkról, a *Józsefvárosról* van szó), hanem higgyenek abban, hogy a helyzet változni fog, a kerületnek vannak lehetőségei. A részletek kidolgozása természetesen már a szakemberek dolga. Úgy gondoljuk, hogy ha az itt ismertetett gondolatok mentén megkezdődik egy program kialakítása, majd megvalósítása,

akkor számos lehetőség kínálkozik arra, hogy egy dinamikus fejlődő kerület képét sugalljuk: ismert lehet a kerület a rehabilitációról és új építkezésekről, hangsúlyozhatja a városi oktatási ágazatát, hivatkozhat hagyományaira, épületeire, múzeumaira vagy éppen multikulturális jellegét emelheti ki pozitívan.

Mindehhez szorosan kapcsolódik egyik oldalról a már említett kommunikációs csoport létrehozása, másrészt a lakosság bevonása elképzeléseink megvalósításába. Csak ha a kerület lakosai is elkezdnek hinni a változásban, lesznek hajlandóak a munkában való együttműködésre is, nem is beszélve a vállalkozókról.

Tudomásunk szerint már született egy, a kerület arculatának megváltoztatására javaslatokat kidolgozó anyag, ami kiindulópontként szolgálhat. Véleményünk szerint azonban a kerület ténylegesen meglévő adottságaira alapozott kampány önmagában nem vezet eredményre, csak akkor, ha van mögötte egy koncepciózus továbbfejlesztést célzó program és tényleges elmozdulás is.

Zárszó

Megemlítettük már, hogy minden akciónk alapja, hogy mi, az önkormányzat politikusai és hivatali dolgozói többé-kevésbé egyetértünk az elvi fontossági sorrendben, ezután pedig képesek legyünk együttműködve konkrét akció-terveket kidolgozni és megvalósítani. Tisztában vagyunk természetesen azzal, hogy egyetlen koncepció sem számíthat teljes egyetértésre. Még szeretnénk azonban próbálni minél szélesebb körű egyetértésre jutni, remélve, hogy a várható nézetkülönbségek nem politikai választóvonalak következtében alakulnak ki.

Ez a fajta munka csak úgy képzelhető el, ha közösen kezdünk el gondolkodni, nyitottan, új technikákat elsajátítva. (Ehhez egy várhatóan októberben induló továbbképzési program is a segítségünkre lesz.) Az együttgondolkodás elindítására informális teadélutánokat is el tudnánk képzelni, ahol a kerület fejlesztési stratégiájáról beszélgethetnénk. Szeretnénk, ha írásos anyagok is születnének vitaindítókkal kapcsolatban: kiegészítő információk, pontosítások vagy éppen ellenvélemények. Ha sikerülne végül a prioritásokban megállapodnunk, akkor ennek alapján már az egyes területek szakértőire hárulna saját részük, a kapcsolódó konkrét akciótervek kidolgozása.

Vitaindítókkal – ami bár alapvetően koncepcionális kérdéseket taglal, helyenként konkrét ötleteket is felvet – ezt a gondolkodást szeretnénk volna elindítani és elhittetni mindannyiunkkal, hogy van cselekvési lehetőség még ebben a nehéz helyzetben is.

Kérjük az olvasót, hogy gondolkodjon velünk tovább.

Kiegészítés

Az Önkormányzat közép- és hosszú távú gazdálkodásának alapja a bevételek tervezhetősége és kiszámíthatósága. Az 1988-ban bevezetett adórendszer egyik célja az volt, hogy a települések feladataikat központi normatívákból – melyek a kötelező mutatószámok által meghatározott feladatokhoz kapcsolódnak –, a személyi jövedelemadóból, a helyi adókból és egyéb saját bevételeikből lássák el, ez utóbbiak igazodnak a helyi lakosság teherbíró képességéhez, felhasználásuk pedig a település sajátosságához.

A nemzeti jövedelem tartós és jelentős mértékű csökkenése a források nivellálódását okozta. Ennek egyetlen oka, hogy a települések rákényszerültek saját feladataik átvizsgálására, a tevékenységük és intézményeik lehetőség szerinti szanálására.

Az elmúlt években az állami normatívák folyamatos elértéktelenedése volt tapasztalható, így az esetleges korrekció soha nem érte el a megelőző évi infláció mértékét, még megközelítetten sem. A normatíva így a tárgyévben inflálódott és a következő évben sem történt meg a kiigazítás. Három éve az állami normatívában gyakorlatilag nem volt emelés. Az önkormányzatokat ez arra kényszerítette, hogy az infláció és a többletfeladatok miatt növekvő mértékben egészítsék ezt ki a személyi jövedelemadóból, csökkentve ezzel a település fejlesztésére felhasználható forrásokat. A személyi jövedelemadónak kezdetben 50%-a, később 35 majd 30 %-a illette meg az önkormányzatokat, ebben az évben újra 35%, ami a fővárosi önkormányzatok esetében csak 29,8%. A rendelkezésre álló pénzösszeg számítási alapja célszerű okokból a két évvel ezelőtti SZJA befizetés, évközi korrekciós mechanizmus nincs.

A személyi jövedelemadó jelenleg a költségvetés legbiztonságosabban tervezhető bevétele, eddig gyakorlatilag minden évben meghaladta a tervezett és nagyságrendekkel (több 10 milliárd forinttal) az előző évi tényleges bevételt; tervezhetőségére a munkavállalók jelentik a garanciát. A személyi jövedelemadó évenkénti növekedése meghaladja mind a bruttó, mind a nettó keresetnövekedés ütemét. Részből az adóalap folyamatos bővítése, de elsősorban az adókulcsok lényegében változatlanul hagyása miatt sem az adómentes rész, sem az adósávok változása nem követte az inflációs bérnövekedést.

Fentiek miatt a tárgyévi SZJA bevétel mintegy 130-140 %-a a felosztásra kerül alapnak. Az önkormányzatunkhoz ténylegesen leutalt SZJA – a forrásmegosztást is figyelembe véve – a tárgyévben a lakosság által befizetett összegnek a 10-12 %-át sem éri el.

A kormányzat terve az SZJA-megosztásnál az önkormányzatokat megillető rész csökkentésével a következőt jelenti: minimálisra csökken az önkormányzat felelőssége és mozgásteret döntéseinek meghozatalakor, növekszik a központi költségvetés újraelosztó szerepe, fennáll a lehetőség a módosított normatívák elkövetkező évekbeni infláción keresztül történő újbóli elértéktelenedésének. A normatíváknak az

SZJA-ból való megemlése ugyanakkor ma sem jelent mást, mint hogy az elmúlt három évben elmaradt normatíva rendezés inflációs kiigazítása megtörténik az eddig is rendelkezésre álló pénzeszközök 1 és legfeljebb azok mértékéig, tehát a feladatok ellátásának finanszírozásában sem mennyiségi, sem min ségi változás nem várható. A központi költségvetés már tervezi a helyi adók közül az építményadó elvonását, és a Nemzetközi Valutaalap javasolja a teljes SZJA-bevétel részesedési köréb 1 az önkormányzatok kizárását, ezzel készítetve azokat a m ködéshez szükséges bevételek helyi forrásokból való fedezésére. Talán nem kell említeni a helyi bevételekben lévő tartalékok nagyságrendjét. A fenti elvárás a jelenlegi adórendszerben nem valósítható meg, annak elvi elfogadása az adórendszer átsztruálását jelenti, az ebb 1 biztosítható önkormányzati részesedés jelenleg nem tervezhet .

Az önkormányzatok jelenlegi legfontosabb feladata létük, önkormányzatiságuk megtartása érdekében, hogy önállóságuk, társadalmi helyzetük, gazdasági stabilitásuk meg rzése, biztosítása érdekében hosszú távú, ha kell kib vített alkotmányos garanciákat kapjanak.